

LLIBERTAT PER SER, LLIBERTAT PER CREAR: OBRINT ESPAIS PER FER POLÍTICA

SÒNIA MOLL

(Presentació de la revista 39 de DUODA, *Què passa avui entre poder i política?*)

Agraeixo molt sincerament la invitació a presentar la revista de DUODA. He de dir que, tot i que fa molts anys que sé que existeix, no l'he coneguda a fons fins que vaig començar el màster on-line, Estudis de la diferència sexual, el curs passat. L'he anada a buscar des de llavors cada vegada que necessitava trobar paraules per posar nom a la pròpia experiència. Per presentar aquest número, he escollit el títol "Llibertat per ser, llibertat per crear: obrint espais per fer política", perquè per a mi, parlar de la revista Duoda significa parlar d'obrir espais on fer possible la llibertat per ser i la llibertat per crear, i en aquest sentit, el número que presentem avui és un exemple paradigmàtic d'aquesta idea de llibertat que permet capgirar el paradigma que identifica poder i política i de crear una realitat nova.

Efectivament, tots els articles d'aquest número 39, a partir d'enfocaments a primera vista molt distints (l'humor, l'art contemporani, les reflexions sobre una nova masculinitat, la poesia), estiren el fil d'un canvi de paradigma que pretén anar més enllà de la igualtat i que interpel·la les dones a decidir entre la comoditat de seguir els camins ja marcats i la responsabilitat d'escollir qui volem ser, on volem estar i què volem crear, des de nosaltres mateixes. Aquesta és la llibertat de què us vull parlar avui.

Per fer possible la creació d'aquests espais de llibertat, és necessari que l'autoritat femenina de què parla Muraro simplement aparegui, es faci present. Perquè de vegades perdem de vista que no sempre és necessari *actuar*, sovint el que és imprescindible és *ser*: ser des d'una mateixa, des de la nostra pròpia realitat, perquè quan som, el que fem és crear un espai, i el sistema, com si es tractés d'un joc del Tetris, es descol·loca, es mou, canvia,

sigui en la direcció que sigui, i el que queda després és distint, no necessàriament positiu o negatiu, però sí diferent, i nostre, també nostre. En el cas de l'autoritat femenina, quan simplement apareix, comporta no només un qüestionament de les bases mateixes del que s'entén per poder i per política, sinó també la reflexió sobre el concepte mateix d'autoritat i els elements que intervenen en el seu procés de reconeixement.

Em centraré breument en dos aspectes que considero essencials (no els únics) en aquest procés de reconeixement de l'autoritat, i que he trobat d'una manera o d'una altra en aquest número de la revista. D'una banda, la necessitat d'ampliar el concepte imperant de coneixement sorgit de l'esquema patriarcal que oposa masculinitat i feminitat en binomis excloents (raó/intuïció, coneixement/superstició, força/fragilitat, acció/passivitat, bondat/maldat), com explica Seidler també a la revista; d'altra banda, el component vivencial que crec que té l'autoritat. Ara ho explico una mica més.

Enderrocar els murs del coneixement

Pel que fa al primer element, la necessitat d'ampliar el concepte de coneixement, per entendre la relació que té amb el procés de reconeixement de l'autoritat cal tenir en compte abans que l'autoritat no és un concepte reduïble a una definició lexicogràfica, terminològica o enciclopèdica. No és, vull dir, delimitable. Es tracta, al contrari, d'un concepte que només es pot copsar des de més d'un nivell de comprensió: intel·lectual/racional, sí, però també corporal, emocional i espiritual. Vivencial, en definitiva. Les experiències de Denys Blacker, que també trobem recollides en la revista, ens poden donar pistes sobre aquest procés holístic d'aprehensió del concepte d'autoritat.

Si ens creiem això que acabo de dir, s'entendrà que per comprendre holísticament el concepte d'autoritat femenina és necessari transgredir les fronteres estàtiques del coneixement tal com es concep en el paradigma

patriarcal de què us parlava abans, el paradigma que divideix la masculinitat i la feminitat en dos blocs antagònics mitjançant els binomis raó / intuïció, espiritualitat / materialitat (naturalesa), coneixement / superstició, força / fragilitat, acció / passivitat, bondat / maldat. Aquest paradigma redueix el coneixement a un sol àmbit (l'intel·lecte entès com el pensament racional), i desprestigia qualssevol altres formes de coneixement, els en nega l'estatus. I és justament en aquestes altres formes de coneixement on trobem la petjada de l'autoritat femenina: al llarg d'aquest primer curs del màster, hem pogut recórrer el fil d'una genealogia femenina de sabers que no coneixien murs, que anaven més enllà.

Si qüestionem el concepte patriarcal del coneixement tal com ens ha estat llegat, estarem permetent que cada persona, partint de si, sigui capaç de deixar fluir tot el seu potencial creatiu, en el sentit literal de crear, "fer del no-res", construir realitats i paradigmes nous, no solament crear en el sentit artístic (aquest està inclòs en l'altre). Ampliar en comptes d'especificar, de compartimentar, de subdividir, de reduir. Obrir la ment per obrir el flux del saber i de la creació. Aquesta manera de concebre el coneixement facilita dos processos que són imprescindibles perquè aparegui l'autoritat: d'una banda, el procés de ser, estar i crear a partir de si, des de l'experiència de ser dones en el món; de l'altra, el procés de relació amb altres persones que siguin mirall, canal, instrument d'autoritat.

Pel que fa al segon element, l'element vivencial de l'autoritat, ja ha sortit una mica, perquè està estretament relacionat amb la necessitat d'enderrocar els murs del coneixement. I també fa aparèixer un element fonamental, sense el qual no és possible el reconeixement de l'autoritat: la relació. Sense relació, no hi ha un altre/a que atribueixi l'autoritat, perquè l'autoritat no es pren, no es conquereix, no s'agafa: l'autoritat es dóna, es reconeix. Això és el que la diferencia del poder. És necessàriament en relació, doncs, que es produeix un altre dels fenòmens que, a parer meu, permeten comprendre l'autoritat vivencialment: els discursos intel·lectuals buits de vivència no generen, crec,

aquest reconeixement de l'autoritat, justament perquè hem enderrocat els murs del coneixement i entenem que només es pot copsar l'autoritat des d'una visió global, integradora, no compartimentada. És l'experiència que s'expressa amb llibertat i des de la vivència pròpia el que mou els fills subconscients de l'autoritat, un concepte que s'oposa frontalment al poder. L'autoritat vivencial no vol dir donar la raó en tot a l'altra, sinó reconèixer el seu saber, el seu estar en el món, al mateix temps que reconeixem el saber propi i la importància que l'altra reconegui el desig i les necessitats pròpies i les sostingui.

“A la mitjanit, podré tornar a ser jo?”

El que acabo d'exposar, aquests dos elements i la manera com interactuen per crear espais de llibertat des dels quals sigui possible l'acció política, s'expressa magistralment en una de les vinyetes de Pat Carra, la vinyeta de la fada madrina que toca amb la vareta una dona i li diu “Et concedeixo els mateixos privilegis que els homes”, i la dona li diu: “D'acord, però a la mitjanit, podré tornar a ser jo?”. Aquesta vinyeta em va colpir especialment. Em vaig preguntar què volia dir “ser jo” si deixàvem d'intentar ocupar els mateixos llocs que els homes. La resposta semblava el buit, l'absència total de línies mestres. Era com si fins aleshores algú ens hagués col·locat un full quadriculat a sota del full blanc immaculat perquè tracéssim les línies ben rectes, paral·leles i en una sola direcció. De cop i volta, sense la quadrícula aliena, podíem fer dues coses: o bé quedar-nos tan en blanc com el mateix full que volíem omplir, bloquejar-nos i córrer a demanar una altra quadrícula per atrevir-nos a escriure; o bé podíem cedir a l'impuls dels nostres dits, que és l'impuls mateix dels nostres cossos, i fer-ne canal per on flueixi tota l'energia creativa que ens ha de permetre dir qui som, ser qui som, i escampar les lletres en totes les direccions que vulguem, canviar de bolígraf i escriure amb un altre color, agafar els extrems de les línies rectes i fer-ne un cercle, un triangle, un espiral rebel o una cadena sinuosa de corbes suaus. Tot s'hi val, sense la quadrícula. Nosaltres hi valem, sense la quadrícula.

M'agradaria acabar la meua intervenció amb una anècdota que il·lustra el que acabo de dir. Fa un any em van convidar a participar en un recital de poesia temàtic. Em proposaven que escrigués alguna cosa sobre l'amistat. En aquell moment, vaig trobar-me amb el full en blanc damunt de la quadrícula. Amistat. Noblesa. Homes. On érem, nosaltres? On era jo? Vaig experimentar el primer camí, el del bloqueig: no seré capaç d'escriure res, vaig pensar. Les dones no hi som, en el panegíric a l'amistat. Tot el que em venia al cap sobre el que sempre ens hem sentit a dir que és l'amistat entre dones no era gens afalagador. Llavors va aparèixer l'element fonamental de què us parlava abans, la relació: vaig trobar l'altra, l'amiga, amb qui m'uneixen divuit anys d'amistat. Quan li vaig contar el que em passava, em va dir, simplement: I per què no parles de l'amistat entre dones i desmuntas els tòpics? La quadrícula encara hi era: jo no volia fer un text pamfletari. Però també hi havia la meua amiga, allà, com sempre, a l'altra banda del fil telefònic. Em vaig connectar amb la meua (amb la nostra) experiència. Només em va caldre tancar els ulls per reproduir, com una pel·lícula, totes les tardes de diumenge viscudes en companyia de l'altra, els vespres de cinema, els tes en algun libanès a prop del Verdi. I vaig escriure aquest text, que vull compartir amb vosaltres:

Totes dues

Vaig aprendre a estimar
les tardes de diumenge
–el teu barri adormit enllà dels vidres,
l'aroma del te verd, el moviment
harmònic dels teus dits plegant la roba
i la mirada atenta als mots que compartíem–.

I no he marxat mai més de tu,
ni de la sala càlida
que ens guarda les converses
i els silencis quiets de totes dues
i aquesta nostra manera de riure.
No me n'he anat mai més,
ni de tu ni del pis ni dels diumenges
que ens agombolen
com una mare antiga.

Defora, contra els vidres, espeteguen
les incansables veus dels qui asseguren
que no pot ser possible,
que no pot ser probable,
que no pot ser estimable
aquesta tarda nostra, única,
de tendresa i companyia;
que som *dues*, i que hauríem
d'envejar-nos, en el fons,
i simular somriures, i clavar-nos
punyalades per l'esquena...

I qui se'ls creu?
Tu i jo seguim teixint converses plàcides,

infinites, que ens salven, i silencis
que ens fan germanes i ens fan còmplices,
i estimem els diumenges adormits
que ens agombolen
com una mare.